

מי יותר חשוב, החייל או המלחמה?

בחוקי המלחמה התנ"כיים, ישנם אזרחים שמשוחררים מהצורך להילחם. האם ייתכן שהפטור שהם מקבלים הוא לא כי אינם מועילים למלחמה אלא כתוצאה מצורך חברתי כלשהו?

חברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת שופטים

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר: jewishinsights@shluchim.org

Published and Copyright 2021 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5781 - 2021

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור:

5. א. הירא ורך הלבב.....

בפרשתנו, קבוצות מסוימות משוחררות משדה הקרב: בעלי בתים וכרמים חדשים, חתנים, ו"האיש הירא ורך הלבב". (מקור 1). מה הפירוש "ירא"? התלמוד מביא מחלוקת בין רבי עקיבא ורבי יוסי: לשיטת רבי עקיבא, פירוש הדבר פחד משדה הקרב, בעוד שרבי יוסי סבור שהפירוש הוא פחד מחטאים (מקור 2).

בשיחה משנת תשל"ט, ניתח הרבי את המחלוקת בהרחבה. הרבי הסביר, שרבי עקיבא אינו יכול לצדד כרבי יוסי, משום שרבי עקיבא היה רגיל לזכות את ישראל. לפי השקפתו, ברגע שיהודי מתחיל להרהר על חטאיו, הוא כבר עשה את הצעד הראשון בחזרה בתשובה. במקרה כזה, אין לו סיבה לחשוש משדה הקרב!

הבנתו של הרבי בנושא, מזכירה ויכוח שפרץ לאחר מבצע אנטבה. הרבי דיבר על זכותם הייחודית של החיילים שמסרו נפשם בשביל החטופים, בעוד שמנהיגים דתיים מסוימים טענו שחיילים שאינם שומרי תורה ומצוות אינם יכולים להיות צינור לניסים אלו.

הרבי ציין לסיפור התלמוד על לולינוס ופפוס שמסרו נפשם בשביל קהילה של יהודים, ונאמר עליהם שאין אדם יכול לעמוד במחיצתן בעולם האמת. (מקור 3)

10. ב. התחשבות ברגשות הזולת.....

הוראה נוספת ב"אהבת ישראל", יכולים אנו ללמוד מדעתו של רבי יוסי כפי שהיא באה לידי ביטוי במקור 4 ו-5 ובשיחתו של הרבי.

לדברי רבי יוסי, מיתה היא תמיד תוצאה של חטא, ולכן רק לחוטאים יש סיבה לפחד. מדוע אם כן, נשלחות שאר הקבוצות הביתה? כדי שלא לבייש את החיילים שחוזרים בגלל חטאיהם.

פתיחה

שיחות רבות נשא הרבי על חשיבות ה"אהבת ישראל", ומפרשיות רבות בתורה למד הרבי מסר בנושא. בשיעור זה נלמד שוב על אהבת ישראל. ייתכן שעומק כזה – כפי שנראה לפנינו – עדיין לא ראיתם.

בפרשתנו, קְצִנָּה התורה על חוקי המלחמה. החוק הראשון נוגע לחיילים שאינם כשירים להשתתף במלחמה ועליהם לשוב לביתם: הבונה בית ולא חנכו, הנוטע כרם ולא חללו, המארס אישה ולא נשאה, והאיש הירא ורך הלבב. מדוע אין הם כשירים להילחם? ממה בדיוק חושש האיש הירא ורך הלבב?

רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי דנו בשאלה זו לפני אלפיים שנה. הרבי מנתח את הדיון ביניהם, ומראה שה"אהבת ישראל" של רבי עקיבא משפיעה על פרשנותו התורנית, ושהזהירות בכבוד האחר כה גדולה, שהיא מהווה רכיב מכריע בהחלטות כבדות משקל.

בשיעור זה נלמד שהאהבה לכל אחד ואחת אמורה להשפיע על הדרך בה אנו מסתכלים ומנתחים דברים, וכיצד הזהירות בכבודם של יחיד או קבוצה, אמורה להשפיע בצורה מכרעת על החלטותינו.

א. הירא ורך הלבב

מקור 1 חומש דברים, פרק כ' פסוקים א-ט

התורה מכינה את עם ישראל לקרב. הדבר הראשון הוא: לא לפחד. כל הפחדנים – הביתה!

כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֵיבֶךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם:

וְהָיָה כְּקִרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכַּהֵן וְדַבֵּר אֶל־הָעָם:

וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אֵיבֵיכֶם אֶל־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחַפְזוּ וְאֶל־תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם:

כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם־אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

וְדַבְּרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיַּת־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּוִי־מוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחַנְכֵנוּ:

וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּוִי־מוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחַלְלֵנוּ:

וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַרְשׂ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּוִי־מוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ:

וַיִּסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְרַךְ הַלֵּבב יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת־לֵבָב אָחִיו כְּלָבָבוּ:

וְהָיָה כָּכֹלֶת הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפְקִדוֹ שְׁרֵי צְבָאוֹת בְּרֵאשׁ הָעָם:

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף מ"ד עמוד א'

מה הפירוש "הירא ורך הלבב"? שני תנאים חולקים בזה.

רבי עקיבא אומר: הירא ורך הלבב - כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִינוּ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוֹפָה.

רבי יוסי הגלילי אומר: הירא ורך הלבב - זֶהוּ הַמִּתְיָרָא מִן הָעֵבְרוֹת שְׁבָדוֹ. לְפִיכֵן תִּלְתֵּה לּוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֵלוֹ שְׂיִחְזוֹר בְּגִלְלוֹ.

שני הפירושים יסודם אחד: אדם שמפחד, אין מקומו בקרב. לא רק שלא יביא תועלת, הוא יחדיר פחד בלב הלוחמים האחרים. השאלה היא אפוא: ממה מפחד החייל, שמשום כך מחזירים אותו הביתה? רבי עקיבא אומר שהוא פשוט מפחד ממלחמה, הוא לא יכול לראות דם. רבי יוסי הגלילי אומר, שמדובר בפחד רוחני. החייל יודע שחטא, ולכן חושש מחוסר הגנה רוחנית מן השמים. עקב חששו, עדיף שיחזור הביתה ולא יפחיד את החיילים האחרים.

בשנת תשל"ט, שוחח הרבי באריכות על המחלוקת הזו בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי, וניתח את דעתו של כל אחד מהתנאים. בשיעור זה נתמקד בנקודה אחת בה הרבי מסביר מדוע רבי עקיבא לא יכול להסכים עם דעתו של רבי יוסי הגלילי שמדובר על אדם שירא מהעבירות שבידו.

<< הרבי

היראה מעבירות היא כבר הצי תשובה

רבי עקיבא "רגיל לזכות את ישראל" ... מובן שבראותו אצל יהודי כיוון של חזרה בתשובה - הדומה למסירות נפש - הוא זיכה אותו מיד, אף כאשר התשובה עדיין לא גרמה לשיפור התנהגותו בפועל, ש"בל ישוב עוד לכסלה... ולא יעבור עוד מצות המלך חס ושלום, הן במצות עשה והן במצות לא תעשה".

ולכן, אין רבי עקיבא יכול להסביר, ש"הירא מעבירות שבידו" צריך לשוב מן המלחמה, כי כאשר היהודי ירא מהעבירות שבידו, הרי הוא חש שלא נהג כשורה... ואז הכרחי שהוא יגיע לידי חרטה על הגורם, על העבירה - "הרהר תשובה".

ואף אם לפעמים עדיין אין בכוחו "לפרוש מחטאיו לגמרי להיות מודה ועוזב", [אך כיון שהחסרון הוא רק לגבי הכוחות הגלויים, משום שהתעוררות עצם הנשמה (שהביאה להרהור התשובה) עדיין לא חדרה אליו עד כדי החלטה לשנות את התנהגותו בפועל], אבל הוא הרהר תשובה, ומשום כך סובר רבי עקיבא, מזכה ישראל, שעל ידי הרהור תשובה זה לבד הוא הופך מרשע גמור לצדיק גמור.

וכיון שכך, יוצא, שעצם היותו "ירא מעבירות שבידו" מוחק את עבירותיו, ואין הוא צריך לחשוש מיציאה למלחמה.

לקוטי שיחות (מתורגם) חלק ט', עמוד 128

התלמוד מספר, שרבי עקיבא היה רגיל לזכות את ישראל. פרשנותו התורנית והנהגתו בחיים, תמיד היו בצורה של התבוננות על הזולת בעין טובה.

גם בענייננו, כאשר מדובר על אדם שירא לצאת למלחמה, מעדיף רבי עקיבא לומר שמדובר בחייל שקשה לו לראות דם שנשפך (אף שלכאורה אדם כזה לא מתגייס לצבא כלל), מאשר לומר שמדובר בחייל שירא מעבירות שבידו.

מדוע?

כשחייל הולך לקרב, הוא עושה חשבון נפש. הוא מרגיש לא-טוב עקב חטאיו מהעבר. רבי עקיבא סבור, שמחשבה זו עצמה היא תחילת התשובה. אדם כזה, כבר נחשב לצדיק בעיני ה'. עצם העובדה שבתוך כל האימונים והאנדרלמוסיה של היציאה לקרב, מפנה החייל את מבטו פנימה ומרגיש לא-טוב על מעשים כאלו או אחרים, מראה איזה אדם טוב הוא באמת.

לפיכך לא ייתכן לומר שהתורה מבקשת ממנו לעזוב את הקרב עקב חששו שכתוצאה מעבירותיו

– הקב"ה לא יגן עליו, משום שה' כבר קיבל את תשובתו, ויגן עליו כמו על כולם.

*

הדו-שיח בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי, וקו המחשבה של רבי עקיבא – לפי הסברו של הרבי – מזכיר דו-שיח שהתרחש אלפיים שנה מאוחר יותר בין הרבי מליובאוויטש ומנהיגים דתיים אחרים ביחס לחיילי צה"ל במבצע אנטבה.

מבצע אנטבה

ביום ראשון, ה-27 ביוני 1976 (כ"ט בסיוון תשל"ו), נחטף מטוס איירבוס A300 של חברת התעופה הצרפתית אייר פראנס, טיסה 139 מנתב"ג לפריז. המטוס נחטף לאחר שערך חניית ביניים בנמל התעופה באתונה. במטוס שהו באותה עת 248 נוסעים ו-12 אנשי צוות.

החוטפים היו שני מחבלים גרמנים – חברי "תאי המהפכה", ושני מחבלים פלסטינים – חברי החזית העממית לשחרור פלסטין.

החוטפים אילצו את הטייסים להנחית את המטוס בבנגאזי שבלוב, ולאחר תדלוק הורו לטייסים לטוס לאנטבה שבאוגנדה, מרחק של כ-3,800 קילומטרים מישראל.

ב-29 ביוני, היום השלישי לחטיפה, ריכזו החוטפים את הנוסעים הישראלים והיהודים באולם הנוסעים של הטרמינל הישן בשדה התעופה של אנטבה, ושיחררו את יתר הנוסעים. חטופים יהודים רבים שזכר השואה עדיין היה טרי במוחם סיפרו, שהפרדתם משאר הנוסעים לקולן של פקודות בגרמנית, הזכירה להם את הסלקציה בשואה.

מר מישל בקוס, קברניט המטוס הצרפתי, התעקש להישאר עם נוסעיו החטופים, מתוך אחריות לשלומם. יחד איתו נשאר כל צוות המטוס. כתוצאה ממצעו זה, קיבל הקברניט אות הוקרה מראש ממשלת ישראל, מר יצחק רבין.

החוטפים דרשו את שחרורם של 53 טרוריסטים, ביניהם 40 מחבלים הכלואים בישראל. בנוסף לכך, דרשו כופר כספי תמורת בני הערובה.

החוטפים הציבו אולטימטום. אם דרישותיהם לא ייענו עד יום חמישי, ה-1 ביולי, יוצאו להורג שני חטופים בכל שעה, עד שדרישותיהם יענו או עד שכל בני הערובה ימותו. לאחר משא ומתן, הסכימו המחבלים להאריך את פקיעת האולטימטום ל-4 ביולי.

במקביל למשא ומתן שניהלה הממשלה לשחרור החטופים, עמלו בצה"ל על הכנת מבצע צבאי להצלת החטופים. עיקרי התוכנית היו: הטסת מטוסי הרקולס משדה התעופה באופירה שבסיני ליעד שבאוגנדה תוך התחמקות ממכ"ם אויב, הנחתת כוח תוקף בעקבות מטוס תובלה בריטי שהיה אמור לנחות במוצאי שבת בשעה 20:23, התקרבות לטרמינל במכונית מרצדס דמוית זו של מנהיג אוגנדה אידי אמין דאדא (שיצא לכנס באיי מאוריציוס ומשם ניהל את המשא ומתן מול ישראל), השתלטות על הטרמינל והריגת המחבלים (תוך שתי דקות מרגע תקיפת האולם בו שוהים החטופים), העלאת החטופים למטוסים והשבתם הביתה.

כחצי שעה לאחר חצות הלילה ב-4 ביולי, נחתו הכוחות באנטבה וביצעו את המשימה בהצלחה. במהלך המבצע נהרג יונתן נתניהו, מפקד סיירת מטכ"ל, וסמ"ר סורין הרשקו נפצע קשה ונותר משותק בגפיו. כמו כן נהרגו במהלך מבצע החילוץ שלושה בני ערובה. המבצע המזהיר הדחים את העולם, ובעולם המערבי זכתה ישראל להערצה בעקבות הפעולה הנועזת.

בהתוועדות י"ג בתמוז תשל"ו, מספר ימים לאחר המבצע, התייחס הרבי למבצע:

<< הרבי

ישר כח לחיילים

"לאחרונה ארע מאורע מזעזע, שזיעזע את העולם כולו... שהצילו עשרות יהודים מהיפך החיים לחיים, והביאום לארץ נושבת, ארץ טובה ורחבה, ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה, הגם שעל פי טבע לא ידעו איך יצליחו בזה.

וכאמור לעיל, בפעולת הצלה זו ראו בעיני בשר איך שהאיכות ניצחה את הכמות, משום שבאותו מקום היו הרבה יותר חיילים מאשר הכוח המחלף.

...נתינת תודה ו"ישר כח", לחיילים שמסרו את נפשם בכדי להציל יהודים אחרים, והעמידו עצמם בסכנה, תבא עליהם ברכת הטוב, וכמה פעמים ככה..."

הרבי העלה על נס את איכותם של חיילי צה"ל ביחס לכמות החיילים האוגנדים שהיו במקום, ואמר שהקב"ה עשה נס על ידי חיילי צה"ל. הרבי הודה לחיילי צה"ל, שיבח אותם על מסירות נפשם ובירך אותם על כך.

בעקבות דבריו של הרבי, קמו מנהיגים מסוימים, שטענו, "כיצד אפשר להודות ולשבח חיילים שאינם שומרים תורה ומצוות, ולומר שהקב"ה עושה ניסים על ידם?" וכן הלאה...

בהתוועדות שנערכה כמה שבועות לאחר מכן - בכ' אב תשל"ו - התייחס הרבי לדברים:

<< הרבי

החיילים בעלי זכות שאין כדוגמתה

"הנני חוזר על דבריי הברורים מבלי הבט על כל המלעיגים -

שאנשי הצבא שטסו לאוגנדה וסיכנו את חייהם, להציל את החטופים, וה' הצליחם במשימתם... חלקם בעולם הבא בלי שום ספק, משום שסיכנו חייהם להצלת יהודים, כמובן ממאמרי חז"ל (תענית יח, ב - בנוגע לולינוס ופפוס. ועוד כמה וכמה מקומות. ואכ"מ).

מדובר ביהודים בעלי זכות גדולה שאין כמוה - שלא ביקשו כבוד, לא קיבלו שכר, מהם צעירים שלא מכבר נישאו וכן כאלו שטרם נישאו, הם טסו אלפי מיל ובדעת עצמם ומרצונם הטוב יצאו להציל עשרות יהודים מהיפך החיים לחיים, והראי' הכי טובה שה' יתברך הצליח בידם, ואותם למעלה ממאה חטופים נמצאים עתה במקום בטוח... ואין לך נס גדול מזה בתקופה האחרונה!

ורחמנות גדולה על אלה שרצונם להעלים ולהסתיר את האלקות שנתגלה בפרשה זו.

כרבי עקיבא בשעתו, העלה הרבי על נס את מסירות נפשם של החיילים, ואמר שעצם העובדה שסיכנו את חייהם להצלת יהודים אחרים, מבטיחה את חלקם בעולם הבא.

מקור 3 מסכת פסחים, דף נ' עמוד א' (בתרגום וביאור אבן ישראל)

להלן הסיפור המדהים בנוגע לוליינוס ופפוס שאליו מציין הרבי בשיחה
כמו המעשה שארע שרב יוסף בנו של ר' יהושע בו לוי חלה ועמד לגזע,
כאשר חזר לבריא אותו אמר לו אביו: מה ראית בזמן שהיית קרוב לגסיסה?
אמר לו: עולם הפוך ראיתי, עליונים, כלומר - אנשים שהם חשובים כאן,
שם הם נמצאים למטה, ותחתונים למעלה. אמר לו: בני, עולם ברור ראית.
שהעולם שראית הוא עולם האמת, ובו היחסים בין הבריות הם כראוי
להם...
ושמעתי שהיו אומרים שם: הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתו
מפני קדושתם.

ומי הם הרוגי מלכות אלה? .. אלה שני הרוגי לד פפוס ולוליינוס.

רש"י במסכת תענית דף י"ח עמוד ב' (על אותו נושא)

שנהרגו על בתו של מלך, שנמצאת הרוגה, ואמרו: היהודים הרגוה, וגזרו
גזרה על שונאיהן של ישראל. ועמדו אלו ופדו את ישראל, ואמרו: אנו
הרגנוה. והרג המלך לאלו בלבד:

רב יוסף חווה משהו על דרך ימוות קליני, וכשחזר הביא ד"ש מעולם האמת. אביו רבי יהושע שאל
אותו מה הוא ראה שם? רב יוסף סיפר, שבעולם האמת, אנשים שנחשבים כחשובים בעולם הזה
בעולם הבא אינם חשובים כל כך, וכן להיפך.

בהמשך הדברים הוא סיפר, שבעולם האמת האנשים הנחשבים ביותר, הם הרוגי לוד. מי הם אותם
הרוגי לוד? את זה מספר לנו רש"י: באותם ימים ביתו של המלך (לא היהודי) נהרגה באזור לוד,
והמלכות רצתה להרוג את כל יהודי העיר בתור עונש קולקטיבי. הלכו פפוס ולוליינוס, והתוודו שהם
הרגו את בת המלך (הגם שזה לא היה נכון), והמלכות הרגה אותם, וכך כל העיר ניצלה.

מכיון שהם מסרו את נפשם בשביל להציל את כל אנשי העיר, הם נחשבים כקדושים ביותר, שאף
אחד לא יכול לעמוד במחיצתן מפני קדושתם.

הרבי מציין לסיפור הזה בתור ראיה לגודל מעלתם של חיילי צה"ל שמסרו את נפשם בשביל יהודים
אחרים...

על פי הנ"ל נראה, שהרבי לקח זה צעד אחד יותר מרבי עקיבא. רבי עקיבא סבר שחייל שמצטער וירא
מעבירות שבידו, נחשב כבר כבעל תשובה. הרבי אומר שחייל שמוסר את נפשו בקרב בשביל להגן
על יהודים אחרים, עצם עובדה זו היא זכות מאין כמוה, ומבטיחה את חלקו בעולם הבא.

ב. התחשבות ברגשות הזולת

מקור 4 חומש דברים, פרק כ', פסוק ח'

מהי הסיבה האמיתית מדוע משוחררים בוני הבתים, נוטעי הכרמים והחתנים? הבה נחזור למקורות שלמדנו קודם, ונעמיק בהם.

וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעַם וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְכִי הִנֵּה הַלֵּב יֵלֵךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת־לֵבב אָחִיו כְּלָבּוֹ:

רש"י

הַזֶּה הַלֵּבב: רַבִּי יוֹסֵי הַגִּלְגָּלִי אוֹמֵר הִנֵּה מַעֲבֵרוֹת שְׂבִידוֹ, וְלִכְךָ תִּלְתֶּה לוֹ תוֹרָה לְחֹזֵר עַל בֵּית וְכָרֶם וְאִשָּׁה, לְכַסּוֹת עַל הַחֹזְרִים בְּשִׁבִיל עֲבֵרוֹת שְׂבִידָם שֶׁלֹּא יִבְנוּ שָׁהֵם בְּעַלְי עֲבָרָה, וְהִרְוֵאוּ חוֹזֵר אוֹמֵר שְׂמָא בְּנֵה בֵּית אוֹ נִטַּע כָּרֶם אוֹ אֲרֵשׁ אִשָּׁה (סוטה מ"ד):

שפתי חכמים

רַבִּי יוֹסֵי הַגִּלְגָּלִי אוֹמֵר הִנֵּה מַעֲבֵירוֹת שְׂבִידוֹ כּו'. רָצָה לוֹמַר: רַבִּי יוֹסֵי הַגִּלְגָּלִי סָבַר אֵין מִיתָה בְּלֹא חֲטָא, וְלִכְךָ אִם אֵין עֲבֵירוֹת בְּיָדוֹ מָה לוֹ לִירָא מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה. אֶלָּא נִדְאִי שְׂיִרָא מַעֲבֵירוֹת שְׂבִידוֹ. וְעַכְשֵׁי קָשָׁה לְרַש"י, כִּינֵן דְאֵין מִיתָה בְּלֹא חֲטָא אִם כּו', לְמָה אָמַר וְגַזַּר קָרָא לְחֹזֵר עַל בֵּית וְכָרֶם וְאִשָּׁה, אִי אֵין בְּיָדָם עֲבֵירוֹת גַּם עַל בֵּית וְכָרֶם וְאִשָּׁה אֵינֵן חוֹזְרִין לְדַבְּרֵי ר"י הַגִּלְגָּלִי. וּמִתְרַץ דְּנִדְאִי אֵין בְּיָדָם עֲבֵירוֹת, וּמָה שְׂגָזְרָה רַחֲמָנָא שְׂיַחְזְרוּ כְּדֵי לְכַסּוֹת עַל הַחֹזְרִין בְּשִׁבִיל עֲבֵירוֹת שְׂבִידָן וְכו'.

מדוע מסביר רבי יוסי הגלילי שמדובר בחייל שירא מעבירות שבידו, ולא כזה החושש באופן טבעי מהקרב? משום שלדעתו אין מיתה בלא חטא והפחד היחידי הוא מהחטאים. באם האדם לא חטא, אין לו סיבה לפחד ממלחמה.

נשאלת השאלה אם כן, מדוע משחררים את בוני הבתים, נוטעי הכרמים והחתנים? ממה הם מפחדים? הם הרי יחזרו בריאים ושלמים! מפרש רבי יוסי, שהסיבה לשחרורם היא כדי שלא לבייש את היראים מהעבירות שבידם. כאשר יחזרו היראים מהחטא, יהיה ניתן לחשוב שמדובר באדם שבונה בית, למשל, ולא אדם שירא מעבירות שבידו.

בשיחה זו, דן הרבי בדעתו של רבי יוסי הגלילי, ומדגיש את העובדה, שלפי דעה זו, בוני הבתים, נוטעי הכרמים והחתנים, לא באמת היו צריכים לחזור מהמלחמה, והתורה תיקנה זאת אך ורק כדי שלא לבייש את היראים מהעבירות שבידם.

« הרבי

דעתו של רבי יוסי הגלילי

וכאן רואים דבר נפלא בגודל הענין דאהבת ישראל - עד כמה מתחשבת התורה ומקפידה על כבודו של כל יהודי, שכדי שלא יתבייש לחזור על עבירות שבידו, תלתה לו התורה שיוכל לחזור בשביל בית כרם ואשה!

ליתר ביאור: מלשון המשנה "לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו (בנה ונטע ואירס) שיחזור בגללן", מוכח, שמעיקר הדין לא היו חוזרים כל אלו, כי אם, "המתיירא מן העבירות שבידו", רק הוא לבדו חייב לחזור, ואף על פי כן, אמרה תורה שיחזרו גם כל אלו, בונה בית, נוטע כרם ומארש אשה - "כדי שיתלה בכך החזרה (שחזור בשביל בית וכרם ואשה) ולא יתבייש לומר מעבירות שבידו הוא ירא וחוזר".

החלשת כוח הצבא!

והגע עצמך: מחד גיסא - הבושה מעבירות שבידו יש בה ענין חיובי, הן בנוגע לגמר ושלמות הכפרה, והן בנוגע להנהגה מכאן ולהבא - "וכל העם ישמעו ויראו" - שימנעו מעשיית עבירה כדי שלא יבואו לידי בושה שיצטרכו לחזור מעורכי המלחמה! ולאידך גיסא - הוספת שלושה סוגים (בונה בית, נוטע כרם ומארש אשה) שיחזרו מעורכי המלחמה פועלת חלישות (במדה מסויימת) בכחו של הצבא, שכן, היציאה למלחמה צריכה להיות על פי דרכי הטבע, ומובן, שכאשר חסרים שלושה סוגי אנשים (לא רק שלושה אנשים, אלא שלושה סוגי אנשים), נחסר בכחו של הצבא, ובמילא, גדולה יותר הסכנה - על פי דרך הטבע - דכל אחד ואחד מעורכי המלחמה (אם כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע"²).

ואף על פי כן מצד גודל הענין דאהבת ישראל, מקפידה התורה על כבודו של יהודי, עד כדי כך, שכדי לשלול ענין של בושה על עבירה, מחדשת התורה ומוסיפה שלושה סוגים שיחזרו מעורכי המלחמה, "כדי שיתלה בכך החזרה (שחזור בשביל בית וכרם ואשה) ולא יתבייש לומר מעבירות שבידו הוא ירא וחוזר"!

(1) שופטים יז, יג. ועד"ז שם יט, כ. תצא כא, כא.
(2) קהלת ה, ה.

מקור 5 תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף מ"ד עמוד א'

הירא מעבירות שבידו. באיזה סוג עבירות מדובר?
שח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה.

רש"י

שח בין תפילה לתפילה - בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש.

<< הרבי

חטא גדול וחטא קטן

עוד ענין בזה: "הירא מעבירות שבידו" - כולל כל סוגי העבירות, מעבירות הכי חמורות, עד לעבירה קלה, כמו "שח בין תפלה לתפלה"³ (בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש⁴), ש"עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה", שכן, עבירה זו לבדה דיה להטיל ספק בזכותו לנצח במלחמה, ובמילא, יציאתו למלחמה היא בגדר של פקוח נפש (מה שאין כן בונה בית, נוטע כרם ומארש אשה).

ומכאן באים להדגשה יתירה בענין דאהבת ישראל - בשני הקצוות: אפילו מי שעבר עבירות חמורות - תלתה לו התורה שיוכל לחזור בשביל בית כרם ואשה, ולא יתבייש מהעבירות החמורות שבידו, ולאידך, גם מי שאין בידו אלא עבירה קלה ד"שח בין תפלה לתפלה", היינו, שבכל שאר הענינים עבודתו היא בשלימות, וגם בנוגע למצות תפילין, כולל - שעבוד המוח והלב⁵, החסרון היחידי אינו אלא שישנו הפסק בין העבודה דשעבוד המוח לשעבוד הלב (שזהו התוכן הפנימי ד"שח בין תפלה לתפלה") - אשר, הבושה מ"עבירה כזו" היא קלה וקטנה כו', ואף על פי כן, גם כדי למנוע בושה קלה כזו - אמרה תורה שיחזרו מעורכי המלחמה עוד שלושה סוגים, עד כדי כך, מקפידה תורה על כבודו של יהודי!

משיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשמ"ו, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תורת מנחם, ה'תשמ"ו חלק ג' ע' 512

לשיטת רבי יוסי הגלילי, חיילים בעלי עבירה מזיקים למערך המלחמה כולו. הם עצמם אינם ראויים לנס, והפחד שלהם מחלחל גם לחבריהם. לפיכך מכריז הכהן, שכל אדם שירא מעבירות שבידו עליו לשוב לביתו ולא להזיק למלחמה.

אך אם אכן יעשו זאת בצורה כזו, יתביישו החיילים מאוד, כיון שיצטרכו להודות שהם בעלי עבירה.

(5) שו"ע אדה"ו או"ח הל' תפילין סכ"ה ס"א.

(3) שם ע"ב.
(4) פרש"י שם.

משום כך החליטה התורה לפטור עוד שלושה סוגי יהודים: חתן שהתארס, בונה בית ונוטע כרם, אף שמצד עצמם הם ראויים ונצרכים לקרב. התורה החליטה לשחררם מהקרב, כדי שהיראים מעבירות שבידם לא יתבזו, ויוכלו לחזור עם סיפור כיסוי.

כאן אנו רואים את גודל מעלת אהבת ישראל: התורה מוכנה לפגוע במאמץ המלחמתי, רק כדי להימנע מביזוי יהודים מישראל.

(בשיעור של ז' מר-חשון למדנו את השיחה הידועה, שלא מבקשים על הגשמים מיד לאחר החג, בשביל כמה עולי רגל שעוד לא הספיקו לחזור לביתם עד ז' חשוון, על מנת שלא יירטבו בדרכים. הרבי לומד מכך את גודל מעלת אהבת ישראל: איכר בירושלים לא מבקש גשם רק כדי להגן על יהודי שנמצא בדרכים.

יש לומר, שבשיחה זו מובא הרעיון הזה בעומק יותר. ראשית, ההקרבה גדולה יותר. לא רק שלא מבקשים גשמים, אלא שעל ידי שחרור החתנים, בוני הבתים ונוטעי הכרמים פוגעים בחוסן הצבאי בזמן המלחמה. שנית, עושים זאת לא רק עבור יהודי קדוש וטהור שזה עתה עלה לרגל ושהה בבית המקדש, אלא עבור יהודי שירא מעבירות שבידו).

במילים אחרות: הנזק מחיכוך פנימי שייגרם בעם ישראל מהנהגה לא חומלת שתבייש קבוצה מסוימת בישראל, מסוכן יותר מאיום חיצוני של צבא אויב. מוטב לשחרר כמות מסוימת של חיילים שראויים להילחם, כדי למנוע את בושתם של היראים מהעבירות שבידם ולמנוע קרע חברתי בתוך העם.